Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Program rozvoje evropského obranného průmyslu

[COM(2017) 294 final]

(2018/C 129/08)

Zpravodaj: **Antonello PEZZINI**

Spoluzpravodaj: **Éric BRUNE**

Konzultace	07/06/2017
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědný orgán	Poradní komise pro průmyslové změny (CCMI)
Přijato v CCMI	16. 11. 2017
Přijato na plenárním zasedání	7. 12. 2017
Plenární zasedání č.	530
Výsledek hlasování	133/2/5
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. **Závěry a doporučení**

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) důrazně podporuje spuštění Programu rozvoje evropského obranného průmyslu s cílem dosáhnout uceleného interoperabilního společného obranného systému, který je dnes vzhledem k současnému geopolitickému scénáři potřebnější než kdy jindy. Posílí se tak strategická nezávislost obranného průmyslu ([1]) Evropy a vytvoří se pevný společný průmyslový a technologický základ.

1.2. EHSV považuje za zásadní nový přístup, který považuje rámec stálé strukturované spolupráce (PESCO) za primární nástroj Lisabonské smlouvy, schopný působit jako politický inkubátor, v němž se bude budovat evropská obrana, a který má povzbudit ochotu a úsilí členských států v souladu s čl. 42 odst. 6 a článkem 46 Smlouvy o EU a s protokolem 10 Smlouvy.

1.3. Podle Výboru může pouze „inkluzivní a ambiciózní" stálá strukturovaná spolupráce ([2]), díky níž bude možné vytvořit seznam závazných kritérií a požadavků, zahájit proces směřující k překonání roztříštěnosti poptávky a nabídky a k postupnému vytváření transparentního a otevřeného evropského trhu.

1.4. EHSV se domnívá, že nařízení o Programu rozvoje evropského obranného průmyslu by mělo být součástí společné strategické průmyslové vize, která zajistí účinné zapojení evropských výrobců a uživatelů z minimálně tří členských států do financovaných projektů a nákupů výrobků a služeb.

1.5. Výbor důrazně podporuje potřebu strukturovaného dialogu na evropské úrovni v součinnosti a koordinaci s NATO ([3]) a dále Radu ministrů obrany, která bude schopna poskytnout trvalé politické vedení a fórum pro konzultace a přijímání skutečně evropských rozhodnutí.

1.6. EHSV považuje za nezbytné zajistit takové řízení Programu rozvoje evropského obranného průmyslu, jež dokáže definovat společné a konkrétní cíle prostřednictvím:

— poradního výboru složeného z odborníků z oblasti průmyslu, který vybere prioritní otázky určené k zahrnutí do pracovního programu, a řídicího výboru, složeného ze zástupců členských států.

([1]) Úř. věst. C 288, 31.8.2017, s. 62.
([2]) Viz Rada, 22.–23. června 2017.
([3]) Viz společné prohlášení z 8. července 2016.

1.7. V nařízení je třeba zajistit:

— odpovídající zeměpisnou rovnováhu mezi evropskými zeměmi,

— výrazný podíl účasti menších společností,

— odstranění nejisté situace pracovníků evropské technologické a průmyslové základny obrany s cílem potvrdit oprávněnost financování EU,

— respektování sociálních a environmentálních norem, zejména pokud jde o ekologický design a bezpečnost při práci ([4]), s cílem zaručit dovednosti v odvětví,

— transparentní možnost účastnit se Programu rozvoje evropského obranného průmyslu pro všechny podniky v EU nezávisle na jejich sídle a velikosti.

1.8. EHSV souhlasí s tím, že by se Program rozvoje evropského obranného průmyslu měl zaměřit na vývoj produktů, služeb a prototypů.

1.9. EHSV se domnívá, že pro vytvoření společného evropského obranného rámce je třeba rozvíjet **všeobecně rozšířenou evropskou kulturu obrany a bezpečnosti**, která bude naplněním evropského občanství.

2. **Úvod**

Pokus o společnou evropskou obranu je historicky konstantním, ale extrémně citlivým tématem evropské integrace.

2.1. Prvním pokusem bylo založení Evropského obranného společenství (EOS) v roce 1954 – ten ale 30. srpna 1954 ztroskotal. Druhým pokusem bylo zahájení společné bezpečnostní a obranné politiky v roce 2000, po němž následovalo vytvoření Evropské obranné agentury (EDA) v roce 2004. Dalšími kroky bylo vypracování Globální strategie EU ([5]) a společná deklarace EU-NATO z roku 2016 ([6]).

2.2. Další rozvoj obranného průmyslu může kromě významných výhod pro evropské hospodářství představovat, pokud bude řízen prozíravě, i klíč k širší a příhodnější vizi zaměřené na vznik skutečně evropské obrany.

2.3. Pomalý, ale nezbytný odklon od národní vize obrany, která kontrastuje mimo jiné s přítomností silných vojenských politických seskupení ve světě a která prokázala politickou nestabilitu a slabost Evropy při významných světových událostech, může vhodně navázat na iniciativu Parlamentu a Rady, jež může prostřednictvím opatření Komise podpořit evropský obranný průmysl a jeho trh.

2.3.1. Evropský obranný průmysl – chápaný jako celé odvětví, které vyvíjí, vyrábí a dodává zboží a služby ozbrojeným silám, policii a bezpečnostním složkám EU – má v několika ohledech specifické rysy: technologické změny, počínaje používáním dat velkého objemu, přes bezpilotní vozidla a vybavení až po umělou inteligenci, radikálně transformují povahu a charakter obrany a bezpečnosti, což má silný dopad na evropský průmysl.

2.3.2. Z hlediska evropského hospodářství představuje tento průmysl s obratem 100 miliard EUR ročně a 1,4 milionu vysoce kvalifikovaných zaměstnanců ([7]) špičkové odvětví Unie se silným dopadem na další odvětví, jako je elektronika, letectví, stavba lodí, vesmírné technologie nebo výroba technických textilií.

2.3.3. Z technologického hlediska posiluje stálá pozice na technologické špici konkurenceschopnost Unie, protože vznikají špičkové vedlejší produkty, jež se musí podporovat za účelem integrace civilních technologií do složitých systémů, které se přizpůsobí individuálním obranným specifikům.

([4]) ISO 14000 a ISO 18000, ISO14006 a ISO 45001, ISO 14006.
([5]) Evropská unie, Shared Vision, Common Action, červen 2016 – https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_review_web.pdf.
([6]) Společné prohlášení, Varšava, 8. července 2016 – http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133163.htm.
([7]) Evropská asociace leteckého a obranného průmyslu, 2017.

2.3.4. Z hlediska vnitřního trhu byl obranný trh tradičně vyloučen z procesu vytváření jednotného evropského trhu a zachování 27 trhů, rozdělených národními programy, brání využívání úspor z rozsahu ve výrobě ([8]).

2.3.5. Z hlediska poptávky závisí obranný průmysl převážně na poptávce jednotlivých států a na jejich vnitrostátních rozpočtech. V posledním desetiletí klesají rozpočty na obranu v EU o přibližně 2 miliardy eur ročně a členské státy EU-27 investují do obrany průměrně 1,32 % HDP.

2.3.6. Ze strategického hlediska musí Evropa zajistit spolehlivé obranné kapacity, odpovídající úroveň strategické autonomie a technologický a průmyslový rozvoj se společnou evropskou základnou, má-li zajistit přiměřenou úroveň bezpečnosti svých občanů a podniků, zachovat územní celistvost svých hranic a převzít odpovědnost ve světě.

2.4. Současná situace může také ohrozit schopnost Evropy čelit novým bezpečnostním výzvám v souvislosti se stále rychlejším zastaráváním zařízení a nárůstem nákladů na vybavení ([9]).

2.4.1. Celkové investice do obrany evropského prostoru dnes představují méně než polovinu amerických investic do tohoto odvětví.

2.5. Evropský obranný průmysl sice prostřednictvím vývozu dokázal alespoň částečně vyrovnat pokles interních objednávek a globalizoval výrobu a prodej, ale pokračující roztříštěnost obranné politiky vedla k neúčinnosti a nedostatkům, které jsou stále více viditelné, pokud jde o:

— ztráty úspor z rozsahu,

— stálé zvyšování nákladů na jednotkový výrobek,

— neexistenci hospodářské soutěže mezi podniky v producentských zemích,

— odlišné technické normy,

— pomalejší tempo inovací,

— prohlubující se technologické rozdíly vůči špičkovým podnikům mimo EU,

— vysokou závislost na zahraničních dodavatelích.

2.6. Tato situace může také pravděpodobně podlomit schopnost Evropy čelit novým výzvám, a to kvůli relativně nízkým výdajovým závazkům a nízké úrovni koordinace vnitrostátních politik.

2.6.1. Kromě toho zůstává 80 % zakázek v oblasti obrany čistě vnitrostátní se zjevnými duplicitními náklady.

2.7. Ozbrojené síly evropských zemí dosáhly z operačního hlediska vysokého stupně integrace a mají dlouholeté zkušenosti se spoluprací, avšak zůstávají zcela odděleny ve 27 strukturách s přísně vnitrostátními podpůrnými službami, ačkoli stále více využívají iniciativ různého typu, které spadají pod hlavičku tzv. „pooling and sharing“ (sdružování a sdílení schopností) ([10]).

2.8. Na základě různých dokumentů z oblasti globální strategie EU bylo stanoveno pět specifických cílů, které jsou obzvláště důležité pro evropskou obranu:

1) zajištění plného spektra (full-spectrum) vojenských kapacit: pozemních, vzdušných, vesmírných a námořních;

2) zajištění technologických a průmyslových prostředků pro získávání a udržování vojenských kapacit nezbytných k samostatným krokům;

3) investování do dálkově pilotovaných letadel;

([8]) SWD(2017) 228 final, bod 2.2.
([9]) Viz bod 9.
([10]) Například programy Eurofighter Thypoon nebo A400M.

4) investování do satelitních komunikací, zajištění samostatného přístupu do vesmíru, trvalého pozorování Země;

5) zajištění obranných schopností členských států proti kybernetickým hrozbám a související pomoci.

2.9. Balíček iniciativ, jehož součástí je návrh nařízení o zřízení Programu rozvoje evropského obranného průmyslu a návrh na zřízení Evropského obranného fondu na podporu společných investic do výzkumu a vývoje technologií a materiálů, má za cíl spustit proces vedoucí k reformě odvětví obrany a bezpečnosti ve smyslu:

— posílení spolupráce mezi členskými státy a přípravy nových programů spolupráce,

— omezení překážek mezi vnitrostátními trhy,

— pomoci evropskému odvětví obrany, aby se stalo konkurenceschopnějším,

— podpory součinnosti mezi civilním a vojenským výzkumem,

— určení odvětví, jako je energetika, vesmír a technologie dvojího užití, která mohou přispět k posílení obranných schopností Evropy.

2.9.1. Za účelem řešení globálních výzev tohoto odvětví je potřeba rozšířit možnosti Evropské obranné agentury, pokud jde o určování společných operačních oblastí činnosti, které budou předloženy ke schválení členským státům.

2.10. Evropská rada dne 15. prosince 2016 Komisi vyzvala, „aby v první polovině roku 2017 předložila návrhy ohledně zřízení evropského fondu pro obranu, včetně okna pro společný rozvoj schopností, na nichž se členské státy společně dohodnou“ ([11]). Evropská rada na zasedání společné rady pro zahraniční věci a obranu v březnu 2017 vyzvala ve svých závěrech k vytvoření útvaru schopnosti vojenského plánování a vedení (MPCC) a nové struktury ke zlepšení schopnosti EU reagovat rychleji, efektivněji a homogenněji.

2.11. Evropská rada na zasedání ve dnech 22. a 23. června 2017 souhlasila „s potřebou inkluzivní a ambiciózní stálé strukturované spolupráce (PESCO)“ se společným seznamem závazných kritérií a závazků v plném souladu s čl. 42 odst. 6 a článkem 46 Smlouvy o EU a protokolem 10 Smlouvy a v souladu s plánováním národní obrany a příslušnými závazky, na kterých se dotyčné členské státy dohodly v rámci NATO a OSN ([12]).

2.12. Evropský parlament nadále požadoval posílenou spolupráci v oblasti obrany mezi členskými státy EU a plné uplatňování Lisabonské smlouvy v oblasti bezpečnosti a obrany. Parlament ve svém usnesení ze dne 22. listopadu 2016 o evropské obranné unii ([13]) povzbudil „Evropskou radu, aby se ujala vedoucí úlohy při postupném vytváření společné evropské obranné politiky“ a poskytla dodatečné finanční zdroje, které zajistí její provedení.

2.12.1. Parlament také zdůraznil, že je nutné, aby měly evropské země spolehlivé vojenské kapacity, vybídl členské státy, aby zvýšily své úsilí, pokud jde o spolupráci, a znovu vyzval k systematické harmonizaci vojenských požadavků a k harmonizovanému obrannému plánování EU, které bude koordinováno s procesem obranného plánování NATO ([14]).

2.13. Výbor se již několikrát vyjádřil k obranné politice ([15]) a požadoval, „aby byl učiněn výrazný kvalitativní posun v oblasti evropské obranné spolupráce, neboť obranný průmysl a trh v EU je nadměrně roztříštěný“ ([16]).

([11]) Závěry Rady pro zahraniční věci ze dne 15. listopadu 2016.
([12]) Viz poznámku pod čarou č. 2.
([13]) http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0435+0+DOC+XML+V0//CS.
([14]) http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0456+0+DOC+XML+V0//CS.
([15]) Úř. věst. C 288, 31.8.2017, s. 62, Úř. věst. C 67, 6.3.2014, s. 125, Úř. věst. C 299, 4.10.2012, s. 17, Úř. věst. C 100, 30.4.2009, s. 114, Úř. věst. C 100, 30.4.2009, s. 109.
([16]) Úř. věst. C 288, 31.8.2017, s. 62.

3. **Návrh Evropské komise**

3.1. EK navrhuje vytvořit Program rozvoje evropského obranného průmyslu s rozpočtem 500 milionů eur na období od 1. ledna 2019 do 31. prosince 2020 s těmito cíli:

— posílení konkurenceschopnosti a inovační schopnosti obranného průmyslu EU prostřednictvím podpory akcí ve fázi vývoje a všech forem inovací;

— optimalizace obchodní spolupráce v oblasti vývoje produktů a technologií;

— podpora výzkumu a vývoje, zejména v rámci rozvoje výsledků výzkumu;

— povzbuzení spolupráce mezi podniky, aby se omezila duplicita a roztříštěnost a vytvořily se úspory z rozsahu.

3.2. Finanční podpora Unie má podobu dotací, finančních nástrojů nebo veřejných zakázek za účelem podpory koncepce, stanovení technických specifikací, vývoje prototypů a testování, získávání oprávnění a osvědčení výrobků, komponent a technologií.

3.3. Navrhovaná kritéria způsobilosti jsou: návrhy na spolupráci nejméně tří společností ze dvou různých členských států; míry financování jsou v případě prototypů omezeny na 20 % celkových nákladů a ve všech ostatních případech mohou být financovány celkové náklady.

4. **Obecné připomínky**

4.1. EHSV vítá iniciativy zaměřené na řešení budoucích výzev a na ochranu bezpečnosti občanů včetně kybernetické bezpečnosti, a to posílením strategické nezávislosti evropského obranného průmyslu a vytvořením silné společné evropské průmyslové a technologické základny.

4.2. Výbor rozhodně podporuje spuštění Programu rozvoje evropského obranného průmyslu a návrh nařízení považuje za **první krok, u něhož existuje prostor pro zlepšení a posílení**, pokud jde o přidělené finanční prostředky, s cílem dosáhnout zejména na poli VaV společného obranného systému, který je vzhledem k současnému geopolitickému scénáři potřebnější než kdy jindy.

4.3. Podle EHSV je načase, aby se v EU-27 vytvořil účinný, úplný, účelný a konkurenceschopný **jednotný evropský obranný trh** s těmito vlastnostmi:

— otevřenější trh bez segmentace, a to i z hlediska norem, technických specifikací a certifikátů CE,

— lepší přístup k surovinám,

— zvláštní podpora malých a středních podniků,

— snadnější přístup k financování, informacím a na jiné trhy,

— výrazná specializace rolí,

— efektivní využívání energetické a vesmírné infrastruktury,

— lepší ochrana hranic a nezbytná námořní bezpečnost,

— předvídání za účelem společné vize sdílené v celé EU,

— udržitelný a sociálně přijatelný rozvoj zaměřený na potírání nejistého zaměstnání,

— podpora vzájemných výměn mezi výrobními odvětvími v rámci EU, čímž se pro AEOS usnadní dočasný dovoz mezi podniky ([17]).

([17]) AEOS: oprávněný hospodářský subjekt, který respektuje náležité normy vhodné k zaručení bezpečnosti mezinárodního dodavatelského řetězce.

4.3.1. EHSV je přesvědčen, že pouze boj proti nejisté situaci pracovníků evropské průmyslové a technologické základny obrany dá podnikům možnost získávat kvalifikované pracovníky a umožní dosáhnout cílů stanovených v Programu rozvoje evropského obranného průmyslu.

4.4. EHSV se domnívá, že **rozpočet** Programu rozvoje evropského obranného průmyslu je velmi omezený a že by měl být způsobilý pro získání podpory z EFSI, „aby byl zajištěn co nejlepší dopad na zaměstnanost". Jedná se i o „technologie dvojího užití vztahující se k průmyslu bezpečnosti a obrany, které by podporovaly zahájení fungování jednotné silné a jasněji vymezené evropské technologické a průmyslové základny obrany (EDTIB)" ([18]).

4.5. EHSV se rovněž domnívá, že kritéria způsobilosti pro zajištění **účinného evropského rozměru technologické a průmyslové základny** pro opatření jsou nedostatečná: mělo by jít **nejméně o tři** nezávislé společnosti z nejméně tří různých členských států tvořené kromě skupin uživatelů i malými podniky.

4.5.1. Mimo to by měla být zajištěna patřičná rovnováha mezi různými evropskými zeměmi a rovněž významný podíl malých podniků.

4.6. EHSV doufá, že evropské financování zajistí, že z vývojových činností budou mít prospěch především evropské podniky.

4.7. EHSV rovněž doufá, že pravidla pro vývoz obranných zbraní budou na evropské úrovni harmonizována a budou v souladu s pravidly smlouvy o obchodu se zbraněmi (ATT), kterou podepsaly a ratifikovaly všechny členské státy EU, s cílem odstranit případnou příčinu narušení hospodářské soutěže mezi evropskými společnostmi, které by komplikovalo přístup na vývozní trh.

4.8. Co se týče typů opatření, považuje EHSV za nezbytné bojovat proti nejisté situaci pracovníků evropského obranného průmyslu. Cílem evropského financování je posílit dovednosti průmyslové a technologické základny obrany. Jelikož se dovednosti v průmyslu zakládají na pracovnících, je zapotřebí trvalá a jistá spolupráce mezi pracovníky a podniky, v nichž pracují.

4.9. Totéž podle EHSV platí pro **kritéria pro výběr projektů**, přičemž kvalifikační kritéria by měla být následující:

— předpokládaný dopad z hlediska kvantitativního a kvalitativního posílení dovedností pracovníků,

— způsobilá dodatečná přítomnost malých a středních podniků,

— respektování sociálních a environmentálních norem ([19]).

4.9.1. Podle EHSV by se měl stanovit určitý podíl (např. 10 %) permanentně otevřených zakázek na malé projekty určených menším podnikům, který by umožnil vyváženější účast na programu všem subjektům zapojeným do vývoje inovativních technologií pro produkty a služby v obranném průmyslu.

4.10. EHSV se domnívá, že k prováděcím pravomocem Komise je nezbytné doplnit řízení Programu rozvoje evropského obranného průmyslu, které bude schopné definovat společné a konkrétní cíle prostřednictvím:

— poradního výboru složeného z odborníků z odvětví průmyslu členských států za účelem navrhování prioritních témat,

— řídicího výboru programu složeného ze zástupců členských států za účelem dosažení geopolitické rovnováhy v celé Unii.

5. **Opatření, která je třeba přijmout:**

5.1. zdůraznit zásadní úlohu evropské obrany při ochraně evropských zájmů z hlediska bezpečnosti a mezinárodních závazků, demokracie a právního státu;

5.2. zdůraznit schopnosti a profesionalitu obranných armád, které jsou považovány za tradiční podporovatele výzkumu a inovací, jakož i za hybnou sílu podnikatelského a hospodářského oživení evropského výrobního systému;

([18]) EFSI: Evropský fond pro strategické investice – viz stanovisko v Úř. věst. C 75, 10.3.2017, s. 57.
([19]) Viz poznámka pod čarou č. 4.

5.3. upevnit pocit sounáležitosti s Evropskou unií a příslušnosti k ní sdílením stejného rámce hodnot mezi občany různých zemí;

5.4. posílit znalosti, povědomí a podporu evropských občanů, co se týče vojenských organizací a činností institucí působících v odvětví obrany;

5.5. posílit znalosti, povědomí a podporu občanů, pokud jde o činnosti v oblasti technologického rozvoje nástrojů obrany, které mají přímý dopad na občanskou společnost a rozvoj země;

5.6. rozvíjet komunikační rozměr nového společného přístupu, a mít tak k dispozici stále připravenější a kvalifikovanější personál v oblasti evropské komunikace. Akce budou vycházet z principu „kvalifikace a koordinace“, vypracovaného na základě evropského přístupu ke koordinaci, v souladu s NATO.

5.7. Kybernetická bezpečnost a kybernetická obrana jsou oblasti, v nichž je obrana v Evropě klíčovým hráčem, souvisejícím se vznikem kybernetického prostoru jako nové oblasti vedle tradičních vojenských oblastí.

V Bruselu dne 7. prosince 2017.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Georges DASSIS